

mentarni sili, hkrati pa se polni duša z zanosom v prepričanju, da narod, ki tako poje, ima kulturo in ima tudi bodočnost.

Še malo pripombo glede dirigiranja! — Dirigent je lahko ognjevit in impulziven — mora celo biti —, pri vsem tem pa mora ohraniti neko eleganco kretanja in ponašanja. Za male skladbice ni treba velikih gest, razlika mora biti med preprosto narodno pesmijo in umetno patetično skladbo. Razen tega treba dirigentu stopnjevanja, imeti mora rezervo sile in sugestije in se varovati nepotrebne stereotipnosti.

Fran Mlinar-Cigale.

Koncert, ki sta ga priredila gg. Julij Betetto, bivši c. kr. dvorni operni pevec z Dunaja, in Josip Procházka, profesor na praškem konservatoriju, je napolnil prostrano Unionovo dvorano do zadnjega prostora. Da ne zaidem v nepotrebno razmišljanje, naj navedem samo pripomnje, ki sem jih napravil na rob sporednega lista, in sicer kar po vrsti kot si slede.

Pri Straußovi pesmi »Jutri« stoji gola beseda: meditacija. Poslušalci pa s Straußom prav gotovo niso toliko meditirali, da bi bili pesem doumeli. — O Procházku pravijo zapiski, da je bil deloma celo preveč diskreten, da je hotel s tem bržkone železo skriti.

Pri Brandt Buysovi ariji iz »Šišenskega krojača« smo se zavedeli, kako poln, voljan glas ima Betetto. Skladba je muzikalična »filozofija«, ki jo je občinstvo kot tako (v banalnem zmislu) sprejelo. Pri besedi »sleherni« smo nekoliko neprijetno presenečeni opazili, da je preveč izgovarjal **h** kot izgovarjajo Nemci svoj **p**alatalni prepisnik **h**. Prvi hip smo mislili, da je to samo lapsus linguae, pa se je kesneje izkazalo, da je nekaj sistema v tem.

Pri Pavčičevi: »Priplula je pomlad« je posebno lepa zadnja — misteriozno trkanje — lepo se poda ponavljanje prve kitice kot vstajenje! — Njegov »Dedek samonog« je naivno posnel komično skakanje z eno nogo. Je veliko zdravega humorja v tej skladbi. Betetto zna ponavljati — kako je potenciral!

Pri Gerbičevih dveh »Kam« in »Pojdem na prejo« stoje sledeči pripiski: Oho, ti presneti Gerbič! Zadnji dve vrstici prve sta zelo dramatično učinkovali. In še to smo posebno pri teh dveh čutili: slovenske pesmi imajo le svoj ton, svojo gorkoto, pa tudi posebne vrste mehko in sentimentalnost, če treba. Druga ima veliko splošno slovanskih priznakov. — O Betettu pravijo zapiski, da je izborno izgovarjal, hvalijo krasni glas in njega lehkoto, prožnost brez vsakršne krhkosti; poje sijajno, kar bobni in vrši po prostori dvorani. Ogenj, ki ga je v poslušalcih užgal, je ob ponovitvi očitno tudi njega ogrel. Kot Stradivarijeve gosli se je ovijal src.

Lisztova: »To mora biti čudežno« je mistična, pregloboka.

Robert Fuchsova: »Krasna noč« ima lepo, romantično kantileno, tudi v spremljanju je veliko melodije, ne samo barve.

Lajovic. Najkrasnejša izmed vseh, ki je tudi nepopisno užgala, je bil »Mesec v izbi«. Nedopovedljivo lepo je zadeto čuvstveno razpoloženje: kakor bi se človek kopal v mlečnovoljni mesečini, kot da tenki, vlažni žarki polsvetle, poltemačne srebrne luči kapljajo v mirno noč nizdol...

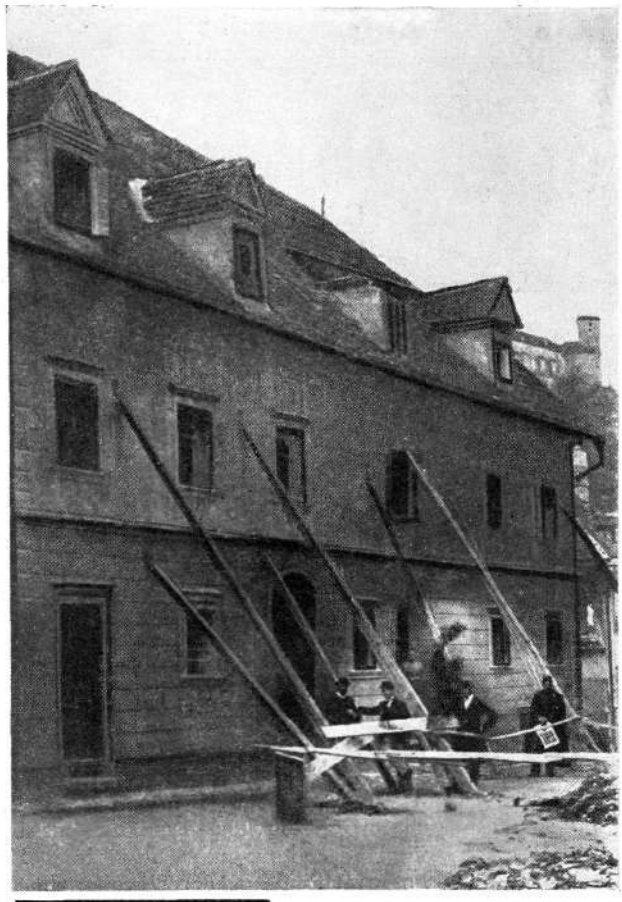
Celo slabi klavir, ki se je z njegovim zarjavelim železom mojstrsko boril g. Procházka, se je moral vdano pogrezniti v to čudno nežno blaženost.

Betetto pa, če bi cel večer ne bil nič drugega zapel kot zadnji dve vrstici, ali samo besedici »vas« in »tožen«, bi vedeli o njem, da je mojster.

Dr. Fr. Kimovec.

To in ono.

Ob stoletnici Vodnikove smrti. V zadnji številki »Dom in Sveta« sem v svojih doneskih za Vodnikov životopis (na str. 183) tudi omenil, da je naš pesnik umrl v hiši, ki je stala na prostoru sedanje hiše na Miklošičevi cesti št. 4 (do leta 1913. št. 6). Pričujoči »Dom in Svet« prinaša sliko te hiše, ki so jo v potresni dobi morali podreti. Na vzdolžni, pročelni strani je s črto zaznamovan tisti konec pritličja, v katerem je Vodnik stanoval. Poznejšega izvora v tem delu so mala vrata, ki so jih napravili, ko je bila ondi tobačna trafika. Razlika med lego nekdanje in sedanje hiše je le v tem, da je bila nova stavba za malenkost nazaj potisnjena, da so na ta način mogli sedanjo Miklošičevo cesto nekoliko razširiti. Nekdanja Frančiškanska ulica pa se je na tem koncu vila okrog frančiškanske cerkve.

Hiša, v kateri je umrl Val. Vodnik.

(Pročelje.)

Na prostoru sedanje Miklošičeve ceste med ogrom kavarne »Union« in »Ljudsko posojilnico« je stala dr. Ahačičeva hiša (št. 11), ki je bila v Vodnikovih časih last jermenarja Weinharda. Poleg te v smeri proti Dunajski cesti, kjer stoji danes del hotela »Union«, je bila nekdanja hiša št. 10, ki je bila med leti 1808—1860 last Ivana in Ignacija Detele, pozneje Flor. Fischerja, od leta 1877 (do 1902) pa Jožefe Pickl.

»Slovenski Narod« z dne 13. decembra 1918 kakor tudi prva letošnja številka »Ljubljanskega Zvona«

Hiša, v kateri je umrl Val Vodnik.
(Pogled od južne strani.)

trdita, da je Vodnik umrl v bivši Piklovi hiši za frančiškansko cerkvijo, kar je popolnoma neresnično, ker je nesporno dognano, da je smrtna hiša pesnikova bila na stari številki 12 kapucinskega predmestja, ki se (glasom tozadevnih beležk magistratnega arhiva, katera mi je v izpiskih dal na razpolago g. komisar Ivan Robida) v uradnih aktih one dobe navaja kot last Fortunata Kerschbauma, Vodnikovega hišnega gospodarja. V letih 1853—1860 je bila lastnica te hiše Marija Lindner, 1869—1877 pa Ferdinand Sluga in njegovi dediči, od leta 1878. dalje pa Al. Pogačnik.

Mal.

XV. slovenska umetniška razstava v Ljubljani.¹ Na letošnjo jesensko slovensko umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu je javnost skoro pozabila. Med svetovnim prevratom so samevale umetnine naših umetnikov.

Pred leti, ko je še prevladovala skupina »Savnov«, so imele naše razstave izrazit značaj krajinarstva in impresijonizma. Sedaj pa so postale raznoličnejše, splošno bolj predmetne in linearne. Mlajša generacija je objektivnejša kot je bila starejša, manj subtilna, bolj konkretna. Poleg zunanosti in tehnike pa mora imeti vsaka resnična umetnost tudi duševno noto, duhovni znak, obvladovati jo mora duhovnost, ki je značilna poteza ruske duše, pa vendar tako blizu tudi slovenskemu bistvu. Slovensko bistvo, zapadnoslovanski tip evropske barve je treba iskati, treba je slovensko bistvo

¹ Ocena nam je bila poslana že novembra 1. 1918.

poglobiti in ne se mu odreči, če naj odkrije naš umetnik v individualnem razmahu resnično lepoto.

Na razstavi je bilo 110 predmetov, med njimi 22 del Ivana Vavpotiča. Vavpotič kot krajinar ne dosega absolutnih slikarskih kvalitiet, v cvetličnih tihožitjih nima sile, portret pa pojmuje solidno, dosega podobnost in ga aranžira tudi z nobleso. Prava moč Vavpotičeva se kaže v risbah in v akvarelu. Marine v olju, šest po številu, so nemirne, mrgoleče vsled živih barv in poudarjenih linij, morje brez karakterja. Med petimi cvetličnimi motivi je najmehkejši in najzračnejši pastel »Cvetke na oknu«, dočim napravljajo ostali, zlasti pa »Pisane cvetke«, vtisk skice. Portret ge. N. dr. B. je odličen v aranžmaju, lepi »Portret dečka« je žanrski vsled preštevilne štafaže, portret inž. Vl. Š. je nekoliko trd v svetlobi. Mnogo boljše je »Marina« v akvarelu kot pa so Vavpotičeve oljate marine, zelo ljubek pa je akvarelček »Aeroplan«. Jama, Jakopič in Sterneni imajo primeroma malo stvari, absolutno slikarske, ubrane v tonu. Jama, ki se mudi že tri leta na Nizozemskem, seveda nima razstavljenih novejših del. »Seljak od Sotle« je bil že l. 1904. razstavljen v Belgradu ter je izmed najboljših del iz prvih časov našega impresijonizma, belozelena harmonija. »Franciška cerkev II«, motiv, ki ga je Jama večkrat obdelal, je svetlikajoč se impresijonističen pejsaž, lepota barv in tonov. »Ob Ljubljanici« predstavlja ljubljanski grad, slika, ki je v zgornjih partijah polna mehkoobe in ubranosti, spodaj pa nedovršena. Jamov »Pogled na Ljubljano« je obledel; Jama se je poskusil v veliki perspektivi in dosegel dosti efekta v zračnih nijansah. Jakopič je razstavil samo dve deli. Videti je, da je pričel bolj oblikovati ter da dela mirneje. Njegov »Zeleni pajčolan« predstavlja deklico z orijentalnim pokrivalom, sedečo na divanu. Je to reprezentativna stvar, velikopotezne črte, enotnega tona, resničen galerijski komad. Matiej Sterneni nima novih del. »Model« je izvrstno slikan, z bravuro izvedena študija, ki jo pravilno moreniti le slikar. »Devin« je obsežna krajina, polna sonca, prožeta s svetlobo, globoke perspektive, ki pa v daljavi omaga, tam, kjer se stika morje s horizontom, dočim je »Hodnik« z oboki in starinskim karakterjem izveden krepko in neustrašeno ter je dosegel Sterneni ravno vsled tega izredne plastične efekte. Kakor »Študija« (sedeča ženska) ne spada v razstavo, nego v atelije, ker je označena samo ideja, tako je akvarel »Večer« enoten in celoten in ubran. Peter Žmitek je razstavil, če se ne motim, že vdrugič krajino »Nevljo«, tih kotiček, drevje in potok, ki se blagodejno odlikuje od prejšnjih njegovih del po harmoniji in naravnem pojmovanju, le refleksi v vodi so premasivni. Mlajšo generacijo zastopajo Tratnik, Šantel in Klemenčič. Tratnik je priznan risar, ima tehniko v oblasti ter je ustvaril svoj način, ki je v sebi dovršen, ki pa prehaja včasih že v maniro, ekstrem in karikaturu. Tratnikova serija šesterih risb »Begunci« bi bila dokument trpljenja našega ljudstva, če bi bila bolj prečutena, bolj neposredna in manj kondenzirana. Na risbi »Na polju« se zde figure kot bi bile iz kamena, nasprotno pa je »Študija« (karakterna glava starca) kabinetno delo. Šantel se je otresel v mali krajini »Motiv iz Vukovara« pedantstva. Ta mehki, zračni pejsaž, sivo v sivem, je izmed najboljših krajin na razstavi. Klemenčičeva pastelna »Interieura« sta brez prave kompozicije, na-